

Keti Koti 1863-2013

“... zult U werkelijk vrij zijn...”(Joh 8:36)

Van 19 tot 21 oktober 2012 nam ik aan de conferentie van de Evangelische Broedergemeente in Mennorode (Elspeet, NL) deel. (...) De voorbereidingsgroep van het Conciliair Proces voor gerechtigheid, vrede en de

heelheid van de schepping in de Europese

Uniteitsprovincie was tijdens de laatste conferentie in

oktober 2011 in Neugnadenfeld tot de conclusie gekomen, dat het goed zou zijn om 2012 naar

aanleiding van KETI KOTI voor een conferentie in Nederland uit te nodigen. (...)

In het conferentiecentrum in Mennorode vonden de 75 deelnemers een uitstekend onderdak in een heerlijke omgeving in de Veluwe. De conferentie werd van zusters en broeders met Nederlands-Surinaams achtergrond uitstekend voorbereid: er werden lezingen gehouden van wetenschappers uit Nederland en Suriname. Zoals wij dat van onze Synodevergaderingen kennen, werden de lezingen en discussies direct vertolkt. Ik ben dankbaar als er een reader zou verschijnen in 2013, maar ik wil alvast mijn persoonlijke indruk van deze conferentie hier met jullie delen.

Het gaat om het pijnlijke inzicht dat de slavernij in Suriname ook onderdeel is van de kerkgeschiedenis van de Europees-continentale Provincie van de Broeder-Uniteit. In de lokale kranten in Herrnhut werd onlangs over deze geschiedenis geschreven met als titel “Ook de Broedergemeente had slaven”. Voor zover ik kan zien is deze titel niet geschikt om de ambivalentie, dus de verschillende meningen in de Broedergemeente van toen aan te tonen. Dat vind ik juist voor mensen die niets met de kerk hebben misleidend.

De Broeder-Uniteit hield zich aan het begin van hun zendingsactiviteiten bezig met de vraag hoe de Broedergemeenteleden tegenover de slavernij stonden. Er is een verslag van August Gottlieb Spangenberg over een gesprek met leden van de koloniale administratie van Suriname 1734 in Amsterdam. Kennelijk liet zich Spangenberg van de apostel Paulus leiden (b.v. 1Korinthiërs 7:20-24) en vond, dat men het slaaf-zijn niet ter discussie stond – maar ook dat – mocht een slaaf van zijn baas de vrijheid verkrijgen – deze slaaf wel dankbaar zou moeten zijn jegens deze baas.

De vrijlating was voor Spangenberg net als tijdens het vroege christendom altijd een mogelijkheid – maar de plantage-eigenaars hadden aan deze mogelijkheid waarschijnlijk nauwelijks gedacht. Zij hebben zich als Christenen georiënteerd o.a. aan Noahs vloek over zijn zoon Ham en zijn kleinzoon Kaan (Genesis 9:20-27), waardoor deze verplicht waren de broeders Sam en Jafet en hun nakomelingen voorgoed te dienen. Uiteindelijk gaven plantage-eigenaars slaven in de balansen en inventarislijsten slaven net als andere voorwerpen aan als bezit.

De Herrnhutter zendelingen hebben hen daarentegen in eerste instantie als van God geliefde mensen gezien – ook al wilden of konden zij hun sociale status niet veranderen.

De plantage-eigenaars hebben de slaven verboden om schoenen te dragen en zij zagen het niet graag als er voor hun aparte kerkdiensten aangeboden werden of als zij bovendien ook nog gedoopt werden. De Herrnhutter zendelingen hadden daar een hele andere mening over: Tegen de wensen van hun eigenaren hebben zij de slaven leren lezen en schrijven. De zendelingen letten erop dat de slaven minstens een beetje beter behandeld werden.

Aan de andere kant hebben de zendelingen nog na 1850 goed kunnen leven met de situatie in Suriname en hebben ook zelf slaven gehad – niet duizenden maar toch ongeveer 30 mensen. Het maakt niet uit hoe veel slaven het waren – het is in ieder geval uit de perspectief van vandaag een slecht voorbeeld geweest.

De afschaffing van de slavernij gebeurde laat – namelijk toen de economische noodzakelijkheid voor een samenleving met slaven weg viel en ten aanzien van de burgeroorlog in de VS (1861-1864) – toen pas werd in Nederland het besluit genomen om de slavernij te beëindigen in Suriname en in het Caribische gebied.

Heel belangrijk vind ik het boek “Zoektocht in vrijheid”. Mildred Uda-Lede geeft hier interviews met 11 broeders en zusters weer die als Surinaamse Nederlanders hun persoonlijke houding t.o.v. het slavernijverleden, de bevrijding en het project Ketu Koti 2013 beschrijven. De subtitel is: “Eigenlijk is het de vraag hoe wij waarlijk broeders en zusters kunnen zijn...” De nakomelingen van de tot slaaf gemaakten missen ondermeer een openbare erkenning van het onrecht door de nakomelingen van hen die vrije Afrikanen tot slaaf hebben gemaakt en daardoor tot grote rijkdom zijn gekomen.

Terwijl wij in Duitsland in de afgelopen 50 jaar door veel discussies en initiatieven een stuk verder gekomen zijn in de vragen rond schuld en verantwoording voor de toekomst ten aanzien van de tijd van het nationaalsocialisme, wachten Surinamers nog steeds op een soortgelijke discussie in Nederland over de slavernij.

Duidelijk werd ook de rol van de contractarbeiders op de Surinaamse plantages die na 1863 in India, Indonesië en China geworven en in het land binnen gebracht werden. Ook hun brachten de zendelingen de blijde boodschap. Zij willen met hun geheel andere cultuur en geschiedenis, die ten minste tot de eerste Wereldoorlog vaak een lijdensgeschiedenis was, serieus genomen worden.

Op 1 juli 2013 zal in Amsterdam op de dag der vrijheden in een viering in de Koningskerk van de Broedergemeente de bevrijding herdacht worden. In alle gemeenten van onze kerkprovincie zal in kerkdiensten naar een uniforme liturgie op 30 juni de bevrijding herdacht worden.

Ik zie nu al uit naar de dienst in Herrnhut. Voor de toekomst zie ik onze verantwoordelijkheid vanuit de Duitse EBG daarin dat wij de levendige gemeenschap van de Surinaamse broeders en zusters in Nederland als essentieel deel van onze Europees Continentale Provincie erkennen en dat wij hun verlangen naar een gelijkwaardige weg in de navolging van Christus in ons kerkelijk leven waarmaken.

Michael Cleve